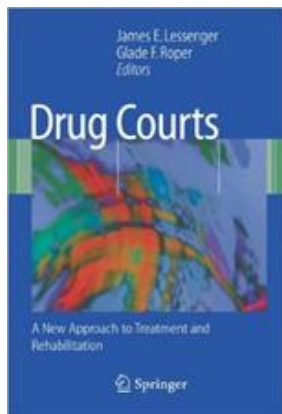

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

รองศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์¹

Associate Professor Sakchai Lertpanichpun²

Drug Courts: A New Approach to Treatment and Rehabilitation

บรรณาธิการ : James E. Lessenger Glade F. Roper

สำนักพิมพ์ : Springer Book Publishing, U.S.A

ปีที่พิมพ์ : ค.ศ. 2007 (พ.ศ.2550) (Kindle e-book Edition)

จำนวนหน้า (ปกอ่อน) : 486 หน้า

" *Drug Courts: A New Approach to Treatment and Rehabilitation* "

“ศาลยาเสพติด : แนวคิดใหม่ในการบำบัดและแก้ไขฟื้นฟู”

เมื่อเดือนเมษายน 2559 ที่ผ่านมา ผู้วิจารณ์ได้มีโอกาสไปประชุม UNGASS 2016 (The UN General Assembly will hold a Special Session 2016 on drugs) หรือ การประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษด้านยาเสพติด ปี 2559 ณ นครนิวยอร์ก กับทางสำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา (โครงการกำลังใจ) นับเป็นช่วงเวลาที่ได้รับข้อมูลใหม่ๆ จากต่างประเทศมากมาย อีกทั้งยังมีโปรแกรมไปดูงานด้านศาลยาเสพติด ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ทำให้ผู้วิจารณ์สนใจศาลดังกล่าวเป็นพิเศษ เนื่องจากมีรูปแบบผสมผสานเชิงสหวิชาชีพมาใช้ใช้แต่กฎหมาย

¹ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Lecture at Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

E-mail : sakchai_tu@hotmail.com

เพราะท่านผู้พิพากษาได้แสดงบทบาททั้งเป็นนักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ฯลฯ ร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักอาชญาวิทยาตัวจริง เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยที่ติดยาเสพติด ผู้วิจารณ์จึงได้สั่งซื้อ e-book เรื่อง Drug Courts จาก Amazon เพราะประสงค์จะศึกษาและให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบรายละเอียด และข้อสังเกตในหนังสือเล่มนี้

สิ่งแรกที่จะเรียนท่านผู้อ่าน ก็คือ ปีที่พิมพ์หนังสือ คือ ปี ค.ศ.2007 หรือ พ.ศ. 2550 คือ เมื่อ 5 ปีที่แล้ว บ่งบอกว่าเรื่อง ศาลยาเสพติดไม่ใช่เรื่องใหม่ในต่างประเทศ ซึ่งในความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้น เพราะศาลยาเสพติดในสหรัฐอเมริกา ดำเนินการมาแล้วกว่า 20 ปี³ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เองก็มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนด้านศาลยาเสพติดในรัฐแคลิฟอร์เนีย

ในหนังสือ Drug Courts แบ่งเป็นบทย่อย 29 บท โดยแต่ละบทมีผู้เขียนประจำบท นำเสนอการใช้ศาลยาเสพติดเชิงประสบการณ์จริงในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

บทที่ 1 เป็นบทนำเรื่องศาลยาเสพติด (Introduction to Drug Courts) เขียนโดย Glade P. Roper อธิบายความเป็นมาของการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดในสหรัฐอเมริกา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทของผู้พิพากษาในคดียาเสพติดในอดีต และการสร้างทางเลือกใหม่ๆ ในปัจจุบัน

บทที่ 2 ว่าด้วยโรคของการเสพติด (The Disease of Addiction) เขียนโดย S. Alex Stalcup กล่าวถึง สารเคมีในยาเสพติดที่สร้างความสุขในสมอง ก่อให้เกิดโรคของการเสพติด อันเป็นผลมาจากการสร้างตัวกระตุ้นแรงเสริมเชิงบวกทำให้เรามีพฤติกรรมซ้ำ

บทที่ 3 ว่าด้วยพื้นฐานทางชีววิทยาของการติดยาเสพติดและแอลกอฮอล์ (The Biologic Basis of Drug and Alcohol Addiction) เขียนโดย Olga A. Katz, Nikita B. Katz, and Steven Mandel เป็นบทที่มองปัญหาเสพติดทั้งในเชิงชีววิทยาและปัจจัยแวดล้อม รวมไปถึงทัศนคติทางสังคมและการเมือง

³ สำหรับประเทศไทยยังไม่มีศาลยาเสพติดโดยเฉพาะ แต่มีศาลอุทธรณ์แผนกคดียาเสพติด

บทที่ 4 ว่าด้วยพื้นฐานทางสังคมวิทยาของยาเสพติดและแอลกอฮอล์ (The Sociologic Basis of Drug and Alcohol) เขียนโดย Noosha Niv ทำให้เราได้เห็นผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ ทางสังคม โดยเน้นไปที่บทบาทของบิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง คู่สมรส ที่ก่อให้เกิดปัญหาเสพติดและทำให้ปัญหานี้ยังคงดำรงอยู่

บทที่ 5 ว่าด้วยผลทางกายภาพจากการใช้ยาเสพติดและแอลกอฮอล์ในทางที่ผิด (The Physical Consequences of Drug and Alcohol Abuse) เขียนโดย Hitoshi Nakaishi ในบทนี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของยาเสพติดต่อร่างกายทั้งสุรา สารสกัดจากฝิ่น กัญชา รวมทั้งนิโคตินในบุหรี่ที่มีผลต่อร่างกายอย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 6 ว่าด้วยยาเสพติดและแอลกอฮอล์ในหญิงตั้งครรภ์และผลกระทบต่อเด็ก (Drugs and Alcohol in Pregnancy and the Affected Children) เขียนโดย Ira J. Chasnoff ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขอย่างมากต่อสุขภาพของมารดาและเด็กในครรภ์ โดยเฉพาะเด็กเมื่อคลอดออกมาจะมีพัฒนาการที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ก็มีปัญหาทางระบบประสาท รวมไปถึงมีลักษณะทางร่างกายที่ผิดปกติอีกด้วย

บทที่ 7 ว่าด้วยผลทางสังคมต่อการใช้ยาเสพติดและแอลกอฮอล์ในทางที่ผิด (The Social Consequences of Drug and Alcohol Abuse) เขียนโดย Heather R. Hayes and Julie M. Queler กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเชิงสังคม ทั้งในแง่กฎหมาย ความรุนแรงในครอบครัว สถิติอาชญากรรมอันเนื่องมาจากยาเสพติด

บทที่ 8 ว่าด้วยการบำบัดรักษาทางยาสำหรับผู้ติดยาเสพติดและแอลกอฮอล์ (The Pharmacologic Treatment of Alcohol and Drug Addiction) เขียนโดย Nikita B. Katz, Olga A. Katz, and Steven Mandel เป็นบทที่ให้ความสำคัญไปที่การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยมีงานวิจัยสนับสนุนจากสถาบัน NIDA (The National Institute on Drug Abuse) ของสหรัฐอเมริกา เช่น การใช้ยาชนิดอื่นที่ปลอดภัยทดแทนการใช้สารเสพติด

บทที่ 9 ว่าด้วยภาวะโรคร่วมทางจิตเวชและการสารเสพติดในทางที่ผิด (Co-Occurring Substance Abuse and Mental Health Disorders) เขียนโดย Edward L.

Hendrickson and Bert Pepper ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลด้านความชุกของภาวะโรคร่วมทางจิตเวช การประเมินและจำแนก การพัฒนาแผนการบำบัดรักษา มาตรฐานของการบำบัดรักษา การใช้ชุมชนเข้าร่วมในการดูแลแก้ไข ตลอดจนการใช้รูปแบบเชิงสหวิทยาการ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่

บทที่ 10 ว่าด้วยกลยุทธ์ในการให้คำปรึกษา (Counseling Strategies) เขียนโดย Kathy R. Lay and Lucy J. King กล่าวถึง ความสำคัญของการให้คำปรึกษา ซึ่งความเป็นจริงก็คือทำให้เรารับทราบถึงลักษณะนิสัย สังคม ครอบครัว สภาวะทางจิตใจของผู้ใช้บริการของเรา เพื่อให้เขาเข้าใจตนเอง อีกทั้งการให้คำปรึกษาจะสามารถประเมินและหาทางเลือกอื่นให้เขาสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

บทที่ 11 ว่าด้วยการอบรมทักษะชีวิตสำหรับผู้ให้บริการ (Client Life Skills Training) เขียนโดย Terri E. Thompson, Rick A. Thompson, and James E. Lessenger เป็นการแนะนำให้มีการเตรียมความพร้อมของผู้ติดยาในการกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัว รวมถึง การให้การศึกษา การฝึกอาชีพ การช่วยหางานให้ทำ และวิธีหลีกเลี่ยงการกลับไปใช้ยาในทางที่ผิดอีก

บทที่ 12 ว่าด้วยองค์กรเพื่อการสงเคราะห์และช่วยเหลือตนเอง (Self-Help and Mutual Aid Organizations) เขียนโดย Anne M. Herron and Dee S. Owens ซึ่งแต่เดิมรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการเองเกือบจะทั้งหมด เอกชนไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องเท่าไรนัก ปัจจุบันกลับกลายเป็นว่าเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและทำงานได้ผลอย่างไม่น่าเชื่อ เช่น การจัดตั้งสถานบำบัดผู้ติดสุรานินนาม (Alcohol Anonymous) โดยกลุ่มอดีตผู้ติดสุราดำเนินการเอง ที่สำคัญคือ การทำให้ผู้ใช้บริการรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง

บทที่ 13 ว่าด้วยการเสริมสร้างบริการสนับสนุนในศาลยาเสพติด (Building Supportive Services in Drug Courts) เขียนโดย Dennis A. Reilly บทนี้จะให้ความสำคัญในด้านความต้องการจำเป็นของผู้ใช้สารเสพติดที่ควรได้รับการช่วยเหลือ เช่น ที่พักอาศัย การฝึกอาชีพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลตนเองก่อนคลอด ภาระหนี้สิน การเลี้ยงดูบุตรของตน เป็นต้น

บทที่ 14 ว่าด้วยวิธีการตรวจพิสูจน์สารเสพติด (Drug Testing Methods) เขียนโดย Karl Auerbach เน้นความสำคัญของความเที่ยงตรงในการตรวจหาสารเสพติด เนื่องจากมีผลต่อการบำบัดรักษาและการควบคุมตัวผู้เสพติด ปัจจุบันมีวิทยาการสามารถตรวจสอบได้จากเลือด เส้นผม เล็บ และเหงื่อ

บทที่ 15 ว่าด้วยกระบวนการตรวจพิสูจน์สารเสพติดและแอลกอฮอล์ (The Drug and Alcohol Testing Process) เขียนโดย Richard L. McIntire, James E. Lessenger, and Glade F. Roper โดยบทนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่เป็นระบบ ได้แก่ ใช้การสุ่มตรวจผู้ที่เข้าโปรแกรมของศาลยาเสพติดโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ช่วงระยะเวลาการตรวจที่ขึ้นอยู่กับผู้เข้าโปรแกรมแต่ละบุคคล การป้องกันการใช้ตัวอย่างปลอม การรายงานผลการตรวจต่อศาลทันทีในวันที่เก็บตัวอย่าง และต้องมีความเที่ยงตรง

บทที่ 16 ว่าด้วยการกลโกงการตรวจพิสูจน์สารเสพติด Drug Testing Scams เขียนโดย Richard L. McIntire and James E. Lessenger ได้ให้ข้อควรระวังในการตรวจสารเสพติดจากผู้เข้ารับการบำบัด ได้แก่ การเจือปนสารอย่างอื่นในตัวอย่างที่เก็บ การปลอมแปลง การสับเปลี่ยน การใช้ให้คนอื่นมาแทน การให้สินบนเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

บทที่ 17 ว่าด้วยการวิเคราะห์ผลการตรวจสารเสพติด Analysis of Drug Testing Results เขียนโดย Olga A. Katz, Nikita B. Katz, Steven Mandel, and James E. Lessenger กล่าวถึงรายละเอียดในการวิเคราะห์และแปลผลการตรวจพิสูจน์ซึ่งต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

บทที่ 18 ว่าด้วยศาลยาเสพติดสำหรับเยาวชน (Juvenile Drug Courts) เขียนโดย Cheryl L. Asmus and Denise E. Colombini เป็นบทที่ให้ตัวอย่างศาลยาเสพติดสำหรับเยาวชนในแง่ของหลักการ การจัดองค์กร การดำเนินงานและการประเมินผล อันมีแนวคิด ทฤษฎีเช่นเดียวกับศาลยาเสพติดสำหรับผู้ใหญ่ คือ เชื่อว่าการบำบัดรักษาน่าจะได้ผลดีกว่าการลงโทษ

บทที่ 19 ว่าด้วยองค์กรศาลยาเสพติดและการปฏิบัติงาน (Drug Court Organization and Operations) เขียนโดย Glade E Roper and James E. Lessenger

เป็นการให้ข้อมูลด้านการจัดตั้งองค์ศาลยาเสพติดที่ใช้กันอยู่ทั่วไป (ในสหรัฐอเมริกา) ซึ่งทำงานกันเป็นทีมเพื่อช่วยให้ผู้เข้าโปรแกรมไม่มีพฤติกรรมอาชญากร ไม่กลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ และสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนของตนเอง

บทที่ 20 ว่าด้วยพื้นฐานทางกฎหมายสำหรับศาลยาเสพติด (The Legal Basis for Drug Courts) เขียนโดย Glade E Roper กล่าวถึงเรื่องการออกกฎหมายศาลยาเสพติด หรือ Drug Treatment Court Act เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เนื่องจากศาลนี้มีองค์ประกอบจากบุคลากรจากหลายหน่วยงาน เช่น ผู้พิพากษา อัยการ พนักงานคุมประพฤติ ผู้แก้ไขฟื้นฟู ตำรวจ ฯลฯ จึงควรมีโครงสร้างการทำงานตามกฎหมายที่ชัดเจน เนื่องจากศาลจะใช้อำนาจในการพิพากษาคดีและกำหนดเงื่อนไขบางอย่าง เช่น การคุมความประพฤติ การส่งตัวเข้ารับการรักษาหลังมีคำตัดสินว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง ส่วนอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นได้หากผู้ต้องหายอมเข้ารับการรักษาและการรักษาได้ผลดี

บทที่ 21 ว่าด้วยเงินทุน/งบประมาณในการดำเนินงานศาลยาเสพติด Drug Court Funding Options เขียนโดย Glade E Roper, Dennis A. Reilly, Dee S. Owens, and James E. Lessenger ในบทนี้จะเปรียบเทียบให้เห็นถึงการใช้งบประมาณแผ่นดินของศาลยาเสพติด จะประหยัดกว่าการใช้เรือนจำเป็นจำนวนมาก

บทที่ 22 ว่าด้วยยุทธศาสตร์ในการบริหารการให้รางวัลและการบังคับโทษ (Strategies for Administering Rewards and Sanctions) เขียนโดย Douglas B. Marlowe โดยใช้หลักการทางจิตวิทยา เช่น การวางเงื่อนไขตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการของศาลยาเสพติด ทั้งในแง่ของการให้รางวัลเมื่อมีความประพฤติเชิงบวกและลงโทษเมื่อความประพฤติเชิงลบ เป็นต้น

บทที่ 23 ว่าด้วยอุปสรรคของศาลยาเสพติด (Roadblocks to Success) เขียนโดย Glade E Roper ได้ให้ข้อมูลด้านปัญหาของศาลมาจากหลายปัจจัย เช่น ระยะเวลาเริ่มแรกอัยการไม่ค่อยเห็นด้วยเพราะดูเหมือนว่าศาลยาเสพติดจะมีความเมตตากรุณาต่อผู้ต้องหา/จำเลยมากเกินไป เจ้าหน้าที่ศาลเองอาจรู้สึกต่อต้านเพราะต้องทำงานเอกสาร

มากขึ้น ต้องมีการนัดให้ผู้ต้องหา (ในช่วงประกันตัว)/จำเลย มาศาลบ่อยขึ้น ฯลฯ แม้แต่ทนายจำเลยเองก็รู้สึกว่ายุ่งยากกว่าการตัดสินให้ลูกความเข้าคุก จึงต้องอาศัยจิตใจที่เปิดกว้างและความตั้งใจจริงในการทำศาลยาเสพติด

บทที่ 24 ว่าด้วยยุทธศาสตร์ด้านการใช้งานคุมประพฤติ (Probation Strategies) เขียนโดย Helen Harberts กล่าวถึงงานคุมประพฤติ (พนักงานคุมประพฤติ) ที่ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการดูแลช่วยเหลือผู้กระทำผิดในชุมชน เพราะจะเป็นผู้รับผิดชอบสอดส่องดูแลเข้าโปรแกรมของศาลยาเสพติด และรายงานให้ศาลทราบถึงความก้าวหน้าของบุคคลเหล่านั้น อีกทั้งพนักงานคุมประพฤดียังเป็นผู้ป้องกันสังคมอีกด้วย

บทที่ 25 ว่าด้วยภาวะการถอยกลับไปเสพยาอีก (Relapse) เขียนโดย Timothy J. Kelly, James M. Gaither, and Lucy J. King ผู้เขียนได้เปรียบเทียบกับโรคเบาหวาน หรือโรคความดันโลหิตสูง ที่ผู้ป่วยมักกลับไปมีอาการอีก เป็นเพราะไม่ได้รับการบำบัดที่มีคุณภาพ จึงควรมีแผนการบำบัดรักษาที่ดีทั้งทางด้านการบำบัดด้วยยาและการบำบัดด้วยวิธีการทางจิตสังคม

บทที่ 26 ว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายของศาลยาเสพติด (Law Enforcement and Drug Courts) เขียนโดย Ronald R. Thrasher ในบทนี้ได้ให้ความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ต้องทำงานกับศาลยาเสพติด เช่น ตำรวจเขต ตำรวจรัฐ พนักงานคุมประพฤติ พนักงานพักการลงโทษ และเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้บุคคลเหล่านั้นเข้าใจบทบาทของตนกับศาลยาเสพติดอย่างชัดเจน

บทที่ 27 ว่าด้วยการเก็บบันทึกข้อมูลและการเก็บสถิติ (Record Keeping and Statistics) เขียนโดย Cary N. Heck and Aaron Roussell กล่าวถึงการเก็บข้อมูลของศาลฯ เพื่อการวิจัยและประเมินผลการทำงานศาลยาเสพติด โดยจะมีการพิจารณาองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลที่ได้รับ (Outputs) และประโยชน์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)

บทที่ 28 ว่าด้วยทางเลือกของนโยบายเพื่ออนาคต (Policy Options for the Future) เขียนโดย James P. Gray เป็นการกล่าวถึงนโยบายที่ควรจะเป็นในอนาคต จาก

ประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งเป็นผู้พิพากษามา 22 ปีและเคยทำงานเป็นพนักงานอัยการด้วย เช่น นโยบายการแลกเปลี่ยนเข็มฉีดยา นโยบายการป้องกันการใช้ยาเกินขนาด นโยบายการใช้อื่นทดแทนสารเสพติด เป็นต้น

และในบทสุดท้าย **บทที่ 29** ว่าด้วยกรณีศึกษาของของศาลยาเสพติด (Case Study of Drug Court Intervention) เขียนโดย Glade P. Roper เป็นบทปิดท้ายกล่าวถึงกรณีศึกษาที่ประสบผลสำเร็จของการใช้ศาลยาเสพติด

จะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ได้ให้รายละเอียดในการดำเนินงานศาลยาเสพติดทุกแง่มุม ทั้งเชิงบวกคือความสำเร็จ และเชิงลบคือปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องจากการเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานอันหลากหลาย ทั้งนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคลากรทางการแพทย์ พนักงานคุมประพฤติ หน่วยงาน โดยเฉพาะกับทางพนักงานอัยการซึ่งบางท่านอาจมีแนวคิดไปในทางลงโทษมากกว่า ผู้พิพากษาในศาลยาเสพติดจึงต้องมีทักษะพิเศษในการเป็น “มือประสานสิบทิศ” เพื่อให้การช่วยเหลือ ผู้เสพ-ผู้ติดยาบรรลุผล อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดแต่ละคนเข้าไปอีก

หนังสือ “Drug Courts” จึงเปรียบเสมือนคู่มือนำทางในการจัดตั้งศาลยาเสพติด เพราะได้ให้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการ การดำเนินการสร้างแนวทางใหม่ในการช่วยเหลือ บำบัด สงเคราะห์ผู้ใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด ผสานกับการใช้ความรู้ทางกฎหมายที่สำคัญคือปฏิบัติการของศาลยาเสพติดในสหรัฐอเมริกาประสบผลสำเร็จมากที่สุด เห็นได้จากกรณีศึกษาที่ผู้เขียนยกมา อ้างอิง และถ้าหากผู้เขียนยกกรณีศึกษาที่ล้มเหลวมาเทียบเคียงด้วยจะยิ่งดีมากที่สุด เพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้ประเทศที่สนใจจะนำไปตัวอย่างคำถามตอนท้ายสุดนี้จึงอยู่ที่ว่า แล้วประเทศไทยของเราควรนำมาประยุกต์ ทดลองใช้หรือไม่ อย่างไร เป็นคำถามที่ผู้พิพากษารอคอยคำตอบอยู่.

.....